

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ КОРШИНОСОНИ

шурои диссертациони 6Д.КОА-119-и назди Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Гафуров» ба диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна дар мавзуй «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ)

Мутобиқати мухтавои диссертатсия ба шиносномаи илмӣ ихтисоси пешниҳодшуда. Диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна ба яке аз мавзӯҳои мубрами забоншиносии тоҷик – таҳқиқи ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек бахшида шудааст. Қобили зикр аст, ки истилоҳшиносӣ чун соҳаи муҳимми забоншиносӣ дерест, ки диққати махсуси коршиносро ҷалб менамояд. Бавижа, дар охирҳои садаи XX масъалаи мазкур мубрамияти хосаро касб намуда, оид ба қазияҳои умумӣ, миллий ва соҳавӣ асару таҳқиқоти гуногунҳаҷму мухталифдараҷа ба таъъ расидаанд, ки аз пахно гирифтани омӯзиши он шаҳодат медиҳад.

Аз ин ҷост, ки алҳол дар забоншиносии умумӣ ва миллии тоҷику ўзбек масъалаҳое чун муайян намудани пайдоиш ва ташаккули истилоҳшиносии забон ҳамчун гурӯҳи алоҳида, ҳамгунии истилоҳот, гуногуншаклӣ ва маъноии парадигмавии истилоҳот ва руҳдоди ҳодисаи сервазифагӣ (полифункционалӣ), ҳаммаъноӣ (синонимия) ва ғ. ҳанӯз омӯхта нашудааст.

Низоми истилоҳоти парадигмавӣ бо қазияҳои фонетика алоқаманд аст. Шиносой бо забон тавассути овоз оғоз меёбад, ки он воҳиди хурдтарини нутқи хаттӣ ба шумор меравад. Тавассути овоз (фонема) морфема, лексема, фразема ва глоссема, ки дар соҳаҳои фонология, морфемика, калимасозӣ, лексикология, морфологияи забоншиносӣ омӯхта мешаванд, ба вучуд омадаанд. Инчунин, онҳо дар илми забоншиносӣ, ки алоқа ва муносибати ин гуна ҳодисаҳоро меомӯзанд, эҳтиёҷи иҷтимоӣ пайдо намудаанд. Ба даст овардани истиқлоли давлатӣ дар кишварҳои Осиёи Марказӣ ва рушди иқтисоди миллий чун омили инкишоф ва ғанӣ гардидани забони халқҳои кишварҳои мазкур низ боиси равнақи забоншиносии миллий гардид. Аз ҷумла, дар диссертатсия омадааст, ки дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек як қатор таҳқиқот вобаста ба муайян намудани моҳияту табиати миллии забонҳои номбурда рӯйи кор омадаанд.

Забоншиносон чихати ба танзим даровардани низоми умумии истилоҳӣ, ташреҳу тавҷҳи онҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва ўзбекӣ, дарёфти роҳу усули истилоҳсозӣ таҳқиқоти назаррасро иҷро намудаанд, ки омӯзиши низоми истилоҳоти забоншиносӣ ҳам ба қатори ин гуна пажӯҳишҳо ворид мешавад. Забони ҳар як миллат ва низоми истилоҳоти он бо гузашти давраҳои таърихӣ ба тағйироти гуногун дучор меояд, ки тадқиқу муайян кардани он аз ҷумлаи муаммоҳои забоншиносии миллӣ ба шумор меравад. Чунин дигаргунӣҳо вобаста ба истилоҳоти забоншиносӣ ва соҳаҳои он дар Тоҷикистон низ ба вучуд омад ва ба зиммаи забоншиносони тоҷик вазифаи бомасъулиятро гузошт.

Баробари дар Тоҷикистон мақоми давлатиро соҳиб гардидани забони тоҷикӣ, дар мақомоти давлатӣ баҳри татбиқи амалӣ сохтани он тадбирҳои мушаххас андешида шуданд. Дар муассисаҳои таҳсилоти умумии миёна, коллеҷҳои касбӣ, литсейҳо ва гимназияҳо ба омӯзиши ҷанбаҳои илмӣ ва амалии забони тоҷикӣ эътибори махсус дода мешавад.

Дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, ки таълим ба забони ўзбекӣ ва ё ғайритоҷикӣ ба роҳ монда шудааст, фанни «забони давлатӣ» ба сифати фанни таълимӣ ҷорӣ гардид. Дар назди факултети филологияи ўзбеки Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров шуъбаи махсус ба фаъолият оғоз кард, ки дар соҳаи мазкур мутахассис тайёр менамояд. Тибқи эҳтиёҷоти иҷтимоӣ омӯзиши забони тоҷикӣ дар муқоиса бо забони ўзбекӣ ва забонҳои дигар ба муаммои ҳалталаби забоншиносии синхронӣ-типологӣ табдил ёфт.

Таҳқиқоти пешниҳодшаванда «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» низ бо эҳтиёҷи иҷтимоӣ интихоб шудааст. Ҳамаи масъалаҳои зикргардида омилҳои муайянкунандаи аҳаммияти илмӣ мавзӯи таҳқиқоти мазкур мебошанд.

Аз ин рӯ, интихоби мавзӯи диссертатсияи мазкур аз ҷиҳати илмӣ асоснок, мубрам ва ҷавобгӯи талаботи забоншиносии муосир буда, дар ин самт таҳқиқоти тоза махсус меёбад.

Мутобиқати мавзӯ ба самтҳои афзалиятноки илм дар ҷумҳурӣ. Мавзӯи диссертатсия, ки «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» унвон дорад, ба шиносномаи илмӣ ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забоншиносии типологӣ ва муқобилавӣ) пурра мувофиқ мебошад.

Пажӯҳиши мазкур тибқи барномаи дурнамои корҳои илмӣ таҳқиқотии кафедраи забони тоҷикӣи МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» «Масъалаҳои мубрами

забоншиносии тоҷик: таҳқиқоти муқоисавии забонҳо» таҳия шудааст. Ҳамзамон бо мавзӯи илмӣ-таҳқиқотӣ ва талаботи асосии барномаҳои давлатӣ, концепсияи миллӣ ва нақшаҳои стратегӣ ба мисли «Барномаҳои рушди забони давлатӣ барои солҳои 2020-2030» (аз 28.11.2020, таҳти № 6477) Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» (аз 26.09.2020, № 5037) алоқаманд аст.

Мукаммал инъикос ёфтани муҳтавои кори диссертатсионӣ дар таълифоти нашршудаи докт. Натиҷаҳои илмӣ диссертатсия дар 1 монография, 19 мақола, аз ҷумла 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 мақола дар маҷаллаи тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Ўзбекистон ба таърифи расидааст, ки бо мазмун ва мавзӯи диссертатсия бевосита алоқаманд буда, ба талаботи банди 10-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28-уми августи соли 2026, таҳти № 591) мутобиқат мекунад. Автореферати диссертатсия фарогири мазмуну муҳтавои диссертатсия мебошад.

Талабот нисбат ба наشري натиҷаҳои асосии диссертатсия. Интишороти докт. аз лиҳози мазмуну муҳтаво ва миқдор ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, № 267, бо тағйиру иловаҳо аз 23.06.2026, таҳти №295, 28.08.2026, таҳти №591) мутобиқат мекунад. Ҳамзамон диссертатсияи мазкур бо мавзӯи илмӣ-таҳқиқотӣ ва талаботи асосии барномаҳои давлатӣ, концепсияҳои миллӣ ва нақшаҳои стратегӣ, амсоли «Барномаҳои рушди забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2030» (аз 28.11.2020, № 647), Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021-2025» (аз 26.09.2020, № 503) робитаи зич дорад.

Эътиборҳои натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, пеш аз ҳама, дар он асоснок мегардад, ки натиҷаи таҳқиқот дар дарсҳои назариявӣ ва амалии факултети муҳандисӣ-омӯзгории Муассисаи давлатии таълими «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» истифода шудааст. Ҳамчунин докт. муқоисаи истилоҳоти фонетикӣ ва фонологии забоншиносии тоҷик ва ўзбекро анҷом дода, тарзу дараҷаи таълиқи навидаҳои мантиқӣ ва семантикиро ба монанди гиперонимия, гипонимия, эквонимия, партонимия, градуонимияро дар низомии

истилоҳоти соҳаи мавриди назар ба таҳқиқ гирифта, барои нишон додани умумияту хусусияти онҳо мисолҳои мушаххасро ба таҳлил гирифтааст ва ин аз наватарин навидҳои илми забоншиносии муосир маҳсуб меёбад.

Татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истехсолот, пешниҳоди манфиатҳои иқтисодӣ. Аҳаммияти амалии таҳқиқоти мазкур дар он аст, ки тибқи маводи он таълими фанни таҳассусиро ба роҳ монда, курс ва семинарҳои махсус чорӣ намудан мумкин аст. Ғайр аз ин, маводи таҳқиқот барои тартиб додани луғатҳои нав оид ба истилоҳҳои забоншиносии тоҷик ва ўзбек заминаи бозғиримодии иттилоотӣ буда метавонад. Аз маводи таҳқиқот дар омода намудани китобҳои дарсӣ ва дастурҳо барои литсей, коллеҷҳои касбӣ ва мактабҳои таҳсилоти умумию олӣ метавон истифода бурд ва ғайра.

Комиссияи экспертӣ диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровнаро дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) баррасӣ намуда, **Қ А Р О Р М Е К У Н А Д:**

1. Диссертатсияи Юнусова Зебо Умаровна дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи истилоҳоти фонетикӣ-фонологӣ дар забоншиносии тоҷик ва ўзбек» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи коршиносон муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-тадқиқотиашон ба ихтисоси 6.2. Филология (6.2.14. Забонҳои типологӣ ва муқобилавӣ) мувофиқатдоранд, ба ҳайси муқарризонии расмӣ пешниҳод менамояд:

– Зокиров Мухторалӣ Турдалиевич – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забоншиносии Донишгоҳи давлатии Фарғонаи Ҷумҳурии Ўзбекистон;

– Эгамназаров Ҳамза Ҳақназарович – номзади илмҳои филологӣ, дотсент, мудири кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон.

3. Ба сифати муассисаи пешбар **Донишгоҳи байналмилалӣи забонҳои хориҷии Тоҷикистон** ба номи Сотим Улуғзода тавсия дода шавад.

4. Розигии хаттии муқарризонии расмӣ ва муассисаи пешбар тибқи тартиби муқарраргардида гирифта шаванд.

5. Барои чойгир намудани эълон оид ба ҳимояи расмӣ диссертатсия дар сомонаҳои расмӣ Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров» ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон розигӣ дода шавад.

6. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис (то 50 адад) ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи экспертӣ:

доктори илмҳои филологӣ, дотсент

Кӯрғонов З.Д.

Аъзо:

номзади илмҳои филологӣ, дотсент
номзади илмҳои филологӣ, дотсент

Неъматуллаева М.Н.
Пулодова Н.Ю.

«Имзоҳои Кӯрғонов З.Д. ва Неъматуллоева М.Н.-ро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд
ба номи академик Бобочон Ғафуров»

Сайдуллозода З. С.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вил. Суғд, ш.Хучанд, гузаргоҳи Б.Мавлонбеков, 1;
Тел.: (+992) 92-805-70-07; E-mail: zarrina_14.10.70@mail.ru

« 12 » 10 соли 2026-ум

«Имзои Пулодова Н.Ю.-ро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес
ва сиёсати Тоҷикистон

Бобоев А.Х.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хучанд. мкр 17, х.1.
Тел.: +992342223811; E-mail: tsulp@rambler.ru

« 13 » 10 соли 2026-ум